

Olavi Koivukangas - Leo Laakso^{x)}

SUOMALAISTEN SIIRTOLAISTEN SOSIAALI-LÄÄKETIETEELLISISTÄ ONGELMISTA AUSTRALIASSA

Vaikeudet sopeutumisessa uusiin ja vieraisiin olosuhteisiin lisäävät siirtolaisten fyysistä ja psyykkistä sairastavuutta verrattuna vastaavissa asemissa oleviin kantaväestöön kuuluviin henkilöihin. Siirtolaisten terveydellisiä oloja on toistaiseksi kuitenkin tutkittu hyvin vähän (Migration News 3/1974). Erityisesti ns. sopeutumissairaudet (migrant stress) ilmenevät mielenterveydellisinä häiriöinä (neurotic/psychotic disorders). Vaikeuksia ilmenee myös terveydenhoitopalvelusten hyväksikäytön vähyydessä sekä lääkäri- ja sairaalapalveluksia kohtaan tunnettuina epäluoloina. Sopeutumattomuus saattaa ilmetä lisäksi päihteiden väärinkäyttönä tai muina laaja-alaisina sosiaalisina ongelmina. Tämä artikkeli pyrkii valaisemaan muutamia näkökohtia australiansuomalaisten yhteydessä sekä osoittamaan tarvittavan tutkimuksen suunnan. Kirjoituksessa on verrattu eräitä sosiaalis-mediisiinisiä tekijöitä sekä Suomessa että Australiassa ja samalla referoitu kirjoituksia, jotka käsittelevät siirtolaisten mielenterveydellisiä-sosiaalisia ongelmia. Artikkelin liittyy Koivukankaan tutkimuksiin suomalaisesta siirtolaisuudesta Australiaan.

Tutkimusaineistona on australiansuomalaisille Suomi-lehden välityksellä levitetty kyselylomake. Haastatteluun vastasi noin 15 % lehden tilaajista eli 138 miestä ja 131 naista; näistä 119 oli aviopareja. Vastaajat olivat menneet Australiaan v. 1924 - 1972. Aineisto edustaa lähinnä vakiintunutta ja naimisissa olevaa siirtolaisväestöä. Vastaajat olivat yleensä ammattitaitoista työväkeä. Miehillä yleisin ammatti Australiassa oli rakennustyö (kirvesmiehiä 20 %), ja naisista 52 % oli kotirouvina, mutta Suomessa ollessaan vain 24 %. Kirjoittajien Australiassa tekemien havaintojen perusteella näyttää siltä, että äskettäin maahan saapuneilla nuorilla ja usein yksinäisillä ihmisillä sosiaalis-mediisiiniset ongelmat ovat korostetumpia kuin naimisissa olevalla vakiintuneemmalla siirtolaisväestöllä. Valitettavasti tällaista nuorta ja liikkuvaa

x) Olavi Koivukangas, Ph.D. Australian National University'stä v. 1972 kolmen vuoden opiskelun jälkeen.

Leo Laakso, dosentti, LKT, työskenteli vuoden 1972-1973 Royal Brisbane Hospitalissa Australiassa.

siirtolaisjoukkoa on vaikea saada suhdelukuaan vastaavasti minkä tahansa tutkimuksen piiriin.

Suomesta on toisen maailmansodan jälkeen mennyt Australiaan 15 000 siirtolaista, näistä runsas kolmannes on palannut takaisin. Australiassa v. 1971 suoritetun väestölaskennan mukaan maassa oli 10 359 Suomessa syntynyttä henkilöä edustaen Australiassa syntyneine lapsineen 0.1 % koko Australian väestöstä (13 milj.) ja vajaata puolta prosenttia maan siirtolaisväestöstä.

Informaatio Australiasta ja lähtöön vaikuttaneet tekijät

Siirtolaisen sopeutumiselle ja viihtyvyydelle merkitsee paljon se, millä tavoin hän on varautunut olosuhteiden muutokseen. Ennen siirtolaiseksi lähtöä luotettavin informaatio oli saatu Suomessa toimivalta Australian Tiedotustoimistolta; 79 % vastanneista piti Tiedotustoimistolta saamia tietoja oikeina, 13 % väärinä, 8 % ilmoitti saaneensa sekä oikeita että väriä tietoja. Suomen Australiassa toimivalta suurlähetystöltä saadut tiedot olivat vastaavasti 70 % oikeita, väriä 15 % ja sekä-että tietoja ilmoitti saaneensa 15 %. Kirjallisuuden ja lehdistön välityksellä saatu tieto oli vähäistä. Australiaa käsittelevää kirjallisuutta ei ole paljoakaan suomenkielellä, lukuunottamatta Australian Tiedotustoimiston julkaisuja ja eräitä matkakuvauksia. Puolet vastaajista piti suomalaisen lehdistön Australiasta antamia tietoja väärinä. Sukulaisten ja tuttavien antama tieto sen sijaan oli vaihtelevaa. Australiasta käsin saatu tieto oli oikeaa 86 %, mutta Suomessa olevilta saatu tieto sen sijaan oikeata vain 35 %. Suomalaisten ennen lähtöä saamaa informaatiota voidaan kvalitatiivisesti pitää melko luotettavana, erityisesti Australian Tiedotuskeskuksen ja Suomen Suurlähetystön antamaa. Positiivisena on myös pidettävä sitä, että tietoja on saatu useista eri lähteistä. Sen sijaan ei ole tietoa siitä, onko informaatio ollut kvantitatiivisesti riittävä. Kovin suuria puutteita tässä suhteessa ei liene esiintynyt; muuten ne olisivat ilmenneet vastausten yhteyteen kirjoitetuissa vapaamuotoisissa kommentteissa.

Australiaan menneitä suomalaisia voidaan pitää enemmän ns. tavoitemuuttajina kuin pakkomuuttajina. Tärkeimmät lähdön syyt ovat olleet taloudellisen aseman parantaminen, seikkailunhalu ja työttömyys. Suomessa olivat olleet v. 1966 jälkeen saapuneet miehet enemmän työttöminä (24 %) kuin aikaisemmin saapuneet (17 %).

Australiassa oloaikanaan 36 % miehistä oli ollut työttöminä vähintään viikon, ennen v. 1966 saapuvista 43 % ja v. 1966 jälkeen tulleista 32 %. Useimmat olivat olleet työttöminä vain 1 - 4 viikkoa, mutta muutama jopa yli vuoden. Naisten kohdalla luvut olivat liian pieniä johtopäätösten tekemiseksi.

Terveydenhuolto sekä lääkäri- ja sairaalapalvelukset

Kun työpaikkojen sosiaaliset tilat ja terveydenhuolto ovat Pohjoismaissa lakisääteiset jaoteltuina työntekijäin määrän mukaan, Australiassa nämä ovat työnantajan määrättävissä. Sosiaaliset tilat, pukeutumishuoneet ja ruokailutilat olivat suurissa ja pysyvissä laitoksissa. Sen sijaan vastausten mukaan ensiaputilat olivat 50 %:ssa, terveydenhoitaja 30 %:ssa ja työhöntuloon liittyvä lääkärintarkastus vain 20 %:ssa.

Sosiaaliturva on Suomessa pakollinen, Australiassa vapaaehtoinen vakuutus, ns. medical benefit, joka oli 75 %:lla vastaajista ja 79 %:lla koko Australian väestöstä. Naisista 36 % oli sairastanut harvemmin kuin Suomessa ja 14 % useammin. Miehillä vastaavat luvut olivat 35 % ja 10 %. Sairastuessaan turvautuivat aiemmin saapuneista perhelääkäriin 60 %, v. 1966 jälkeen saapuneista vain 38 %. Suoraan sairaalan poliklinikalle menivät sairastuneet molemmissa ryhmissä noin 18 %. Lääkärissä käyntiä tapahtuu 30 % harvemmin kuin Suomessa. Ennen v. 1966 tulleet siirtolaiset kävivät 23 % useammin ja 31 % harvemmin kuin Suomessa lääkärissä, uudet siirtolaiset 13.5 % useammin ja 29 % harvemmin. Erot johtuvat osaksi siirtolaisten erilaisesta iäkrakenteesta.

Taulukko 1. Lääkärin antama hoito

	SUOMESSA						AUSTRALIASSA					
	miehet		naiset		yhteensä		miehet		naiset		yhteensä	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
huono	2	2	3	3	5	2	12	11	8	8	20	9
kohtalainen	38	34	39	34	77	34	59	54	60	56	119	55
hyvä	73	64	73	63	146	64	39	35	39	36	78	36
yhteensä	113	100	115	100	228	100	110	100	107	100	217	100

Kuten taulukosta 1 ilmenee siirtolaiset pitävät lääkärin antamaa hoitoa selvästi huonompana Australiassa kuin Suomessa. Sairaalahoidon kohdalla erot olivat vielä suuremmat; Suomessa huono 2 %, Australiassa 12 % ja hyvä Suomessa 69 %, Australiassa vain 36.5 % (taulukko 2)

Taulukko 2. Sairaalahoito

	SUOMESSA						AUSTRALIASSA					
	miehet		naiset		yhteensä		miehet		naiset		yhteensä	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
huono	3	4	1	1	4	2	12	14	10	10	22	12
kohtalainen	23	28	31	29	54	29	42	49	51	54	93	51
hyvä	57	68	73	70	130	69	32	37	34	36	66	37
yhteensä	83	100	105	100	188	100	86	100	95	100	181	100

Vaikka lääkärin vastaanotoilla antama hoito vaihtelee huomattavasti verrattuna laitoksissa saatuun "normitettuun" hoitoon, niin kuitenkin kielivaikeuksista huolimatta siirtolaiset pitävät perhelääkärin antamaa yksilöllistä hoitoa parempana kuin sairaalassa saatua.

Tupakointi, alkoholin käyttö ja vapaa-aika

Haastatelluista miehistä 49 % ei ollut tupakoinut Suomessa eikä 47 % Australiassa; lisäksi tupakkalakon oli tehnyt 4 % Suomessa ja 15 % Australiassa. Naisista Suomessa ei ollut polttanut 85 % ja Australiassa 81 %. Savukemäärä päivän kohden oli vähentynyt miehillä, mutta lisääntynyt naisilla jonkin verran; yli 30 savuketta päivässä poltti naisista 1.5 %, Lakon oli tehnyt naisista vain 3 %. Molemmilla sukupuolilla tupakointi oli jonkin verran vähentynyt Suomeen verrattuna. Useat vähän polttaneet miehet olivat tehneet lakon. Mielenkiintoista on, että jotkut naiset polttivat useampia savukkeita päivässä (yli 30 savuketta) kuin Suomessa - mikä johtunee tulotason ja kulutuskyvyn noususta, mutta saattaa heijastaa myös mahdollisia sopeutumisvaikeuksia.

Taulukko 3. Alkoholin käyttö Suomessa ja Australiassa

	MIEHET						NAISET					
	Suomessa		saapuessa		nyt		Suomessa		saapuessa		nyt	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
ei ollenkaan	33	25	36	27	39	29	79	61	81	63	74	57
vähän	68	51	60	45	57	42	47	36	43	34	47	36
kohtalaisesti	27	20	33	25	36	27	3	2	4	3	8	6
paljon	6	4	4	3	2	2						
yhteensä	134	100	133	100	134	100	129	99	128	100	129	99

Taulukkoa 3 tarkasteltaessa on muistettava, että haastatellut edustavat pääasiassa perheellisiä ja vakiintuneita siirtolaisia ja vähemmän naimattomia ja nuoria siirtolaisia, joiden alkoholin käyttö, varsinkin alkuaikoina on huomattavan runsasta. Lisäksi käsitteet: vähän, kohtalaisesti ja paljon, ovat hyvin suhteellisia. Mielenkiintoinen piirre on alkoholin - samoin kuin aikaisemmin todetun savukkeiden - määrän lisääntyminen naisilla Suomeen verrattuna. Huomattavin lisäys molemmille sukupuolille on alkoholia kohtalaisesti käyttävien ryhmässä. Samalla kun miehillä absoluuttien määrä on jonkin verran pienentynyt, on myös paljon käyttäneiden osuus vähentynyt. Vaikka luvut ovat pieniä, tämä viittaisi siihen, että joillakin suomalaisilla alkoholinkäyttö on ollut ongelmana Suomessa ja tällaiset henkilöt ovat lähteneet Australiaan aloittaakseen "uuden elämän" (Koivukangas, 1975).

Vapaa-ajanviettotavoista voidaan myös jonkin verran päätellä siirtolaisen sopeutumisen astetta. Australiansuomalaisten vapaa-ajan harrastuksissa kotikeskeisyys on silmiinpistävä piirre, lukemisen, käsityöiden ja kodin- tai taloudenhoidon ollessa yleisimmät vapaa-ajanviettotavat. Samantapainen kotikeskeisyys on havaittu myös Ruotsissa olevilla suomalaisilla (Toukoma, 1973). Kauemmin maassa olleet siirtolaiset olivat suuntautuneet enemmän kodin ulkopuoliseen toimintaan kuin äskettäin tulleet. Ilmeisesti juuri hyvän kielitaitonsa ja vakiintuneen taloudellisen asemansa ansiosta he olivat omaksuneet tyypillisiä australialaisia vapaa-ajan harrastuksia, esim. ulkoilu, kalastus ja erilaiset pelit.